

Ukkõs Sä'mmla ceerkvest -ha'ŋkkõõzz loopptõs-sluu'žvest Turku duõmmceerkavest 8.5.2025

Jukka Keskitalo:

Tän sluu'žv evanğe'liumte'kstt särnn, mä'htt Isõs alttii õõlmâs taimm'mõõžžâs Nasaree'tt synagogast looggee'l Esai Kee'rjest nâann profettlaž saagg vuõiggvuõdmealdlažvuõdâst. Luu'kk evanğe'liuum 4. lååggast, kuullâp.

Heidi Eriksen lååkk evanğe'liumtee'kst (Luu'kk 4:16-21) tâ'vvsää'mkiõ'lle.

Jukka Keskitalo:

Leä'p tä'st messust Sä'mmla ceerkvest -ha'ŋkkõõzz peällsest. Ha'ŋkkõõzz vuâđđan lij leämmaž teknolooglaž juurdčummuš, ko'st pâaimõssân liâ koumm ää'sš: 1. Haa'vin kue'ssjummuš, 2. S'kiânki prääkjummuš da 3) Pannvuõiggmiõllsažvuõdi mottmõš. Täk tee'm liâ â'ldd še tä'st messust.

Haa'vin kue'ssjummušin juu'rdet tøn, što haa'leep vuõ'iğğest kiõččâd, mâkam hää'v ceerkav da sä'mmlai kõõskâst liâ historiast leämmaž da mâkam liâ veâl ânn'jõžpooddâst. Ôhtt samai činğlõs haa'vid sää'm-meer oummui siõ'lle kuâđđam ä'sš lij sä'mmlai aau'di äävummuš rooddbiologlaž tu'tkkummuš diõtt. Oulu aa'rhelkää'dd duõmmkapitul lâ'ppõõdi ä'lğğed ee'jjest 1934 He'lsen universiteet anatomia stroi'ttel raukkmõ'sše da uu'di låä'v kuäivvad pââjas aau'did määngain paai'kin Sää'mjânmmest.

Ee'jjest 2022 maaccteš õhtsi'žže 172 pokoinee'kk jaa'mmikuâđtõõzzid da ruõ'kkeš paai'kid, koin tõk le'jje kuäivvum. Heidi, ton leäk Uccjoogğâst vuâlgaž dâhttar da sä'mmlai psykososiaal'laž tuärj juägğas Uuvj jâä'dtee'jj. Le'jjiik pääi'k â'lnn, ğu pokoinii'kki jaa'mmikuâđtõõzzid ruõ'kkeš o'dđest dommsie'brrkää'dd Uccjoogğ Pââ'zz Ulriik ruõkkâmsõõ'jid. Mâkam jurddjid tät podd tu'st coouni da mâkam haa'vin tä'st lij kõõččmõš? Mä'htt hää'v kuâsttje da vaakte veâl tä'st âân?

Heidi Eriksen:

Seremonia leäi mooččâd da pooddâst kuuli, što ä'sš leäi kiõtt'tõllum tärkka da tøn õõlğtem ci'sttjummušin. Tõt leäi vääžnai podd, kää'tt kaaggi jiânnaï tobddmõõžžid. Vuõššân kaggõõdi hirmstõõvmmõš da pannâskk, što mii-ne näkam lij šõddâm. Mânğja še vââ'jj da pe'ccel, stramm še tõ'st, što maaddârääkkai da -ee'jji ääu'd da seämmapoodd lee'jim strammum tõ'nt, što ee'ttkõõ'stim vue'llärvvsab roodd. Rââ'ddest tâbđđji jõnn čuä'ğğ. Da tät puk leäi veâl šõddâm mij tobddum oummuid. Tõ'st ij leäkku ku'kes äi'ğğ.

Leäi vääžnai kuullâd saa'nid kaddõõttmõš, neurrmõš, puâsttad tuejjummuš da pro'sttjõõttmõš. Täk sään u'vdde säâ'j tobddmõõžžid. Tõk še sa'nnâ'tte õhttsallaž ä'rbbnuä'd, *árbenoadi* - tõid kuest'te'mes no'rmaalvuõ'tte ka'ttum nuä'did, fi'ttjõõzzid, â'kked kiõččlâsttmõõžžid, trau'maid, kook veâl ooudâs kuâsttje oummui naa'lin mainsted da âârrad da tõk serddje puõlvvõõggâst nobba. Ôutstõõzzâst tæk hää'v vuei'tte kuâsttjed määngnallšem pannvââ'jjen, pannluõ'ttjummušen da õutstõõzzi reiddan.

Õhttsažkää'ddest vuei'tte lee'd hue'nes toobdâlm kuõ'ddi oummu, vuei'tte lee'd tra'u'maid kuõ'ddi oummu, keäi jie'llem pei'tte tra'u'mmoošt da reaktio. Vuei'tet ooccâd vie'rrlaid aau'di kuäivvmõõžž konkreettlaž čõõd viikkmõ'sše. Liâ še oummu, keäk vuei'nne, što ä'sš i'lla kuõskktam si'jjid ni voo'ps jiâ-ga vie'ltkani ni vuei'n vie'rrvuõđ šõddâm. Tâi kiõččlâsttmõõžž i õ'httešõddmõš vuäitt veâl rie'kk tuejjeed õutstõõzzid še sii'skbeä'lñn.

Kuâsttjemnalla tuejjuum da sa'nnâ'ttemnalla täid nue'ddse'rddmid vuâmmšet da tõid vuäitt kässjõõttâd. Pro'sttjõõttmõš lij viõkkšõs nää'll pu'htted tiõttu šõddâm vie'rrvuõtt. Tuejjeed tõt kuâsttjee'jen.

Maddu ruõkkmõõžž mâñña juuggim õõutsââ'jest ceerkavkää'ff da vuõ'ljim domoi. Domoi piâssmõõžž mâñña âârmõš leäi veâl samai viizzâl. Tâbdddji, što mii-ne le'čči eman älggam mu'st. Tâbdddji, što pro'sttjummuš, tuužžmõš da pääđai peä'stummuš, ij ni šõddâm seämma taautâst, pâi õõlgti smiõttmõõžž. Kroota tõõzz leäi uvddum sââ'jj.

Piisp Samuel Salmi äänai ee'jjpooddâst 2012 sä'mmlain pro'sttjõõzz jeä'rbi mie'ldd samai täid aau'di straamm'mõõžžid. Äâ'n puk piisp da vee'zz ceerkav haa'lee aivv loopplaž tu'mmjummuš mâñña čuä'jted pro'sttjõõttmõõžž sää'm-meeru. Piisp Jukka, mâid tät kadđõõttmõõžž likstõs da pro'sttjõõttmõš kuâskk?

Jukka Keskitalo:

Spä'sseb Heidi gu sarnnuk jiijjad da määngai sä'mmlai tobddmõõžžid. Piispai da vee'zz ceerkav kadđõõttmõõžž likstõs da pro'sttjõõttmõš kuâskk tõid aau'di straamm'mõõžžid, leša še jee'res aa'sšid. Sä'mmla ceerkvest -ha'ñkkõõzz mie'tt leä'p ceerkvest puättam pue'rben teädli'žžen tõin naa'lin, kooi pääi'k alggmeer sä'mmla liâ čue'ttii'jji ääi'j kiččlõttum šiõttlâ'tted pie'kkken vä'liddkulttuur da tõn kiõl. Täid šiõttlâ'ttemtâaimaid liâ historia määttest leämmaž vuäzzli'žžen še jiijjâs ceerkvam. Kõõččmõš lij oudmiârkkân leämmaž sää'mkiõli da kulttuur âänmõššân vä'liddkulttuur vue'llärvvsi'žžen. Pro'sttjõõzzâst ij kuuitâg leäkku kõõččmõš pâi mõõnnâmääi'j aa'sšin, pâi še jiijjâs äi'gğgen vaaikteei fi'ttjõõzzin.

Tuejjuum aa'sšid jeä'p vuäšš teänab nu't, što jiâ leäkku tuejjuum, leša kadđõõttmõš da pro'sttjõõttmõš õlmmad haal täimad juätkast nu't, što va'stteeinallšem ää'sš jiâ šõõddci o'ddest. Kõõččmõš lij še aktiivlaž tääimain, koin kiččlõõđât ouu'deed sää'mkiõli da kulttuur jie'llemviõkkvuõđ ceerkvest. Tät miârkat oudmiârkkân kiččlõõttmõõžž raaveed ceerkav sää'mtuâj sââ'j ceerkav rajjsin pukin taa'zzin. Samai tän kue'skke tä'bbe ceerkavsâbbra čuä'jtum siâzztõõzz, kooi oudâsviikkmõ'sše piispsââbbar lij čõõnõõttâm. Tõid vuei'tet fi'ttjed ha'ñkkõõzz kuälmad teolooglaž vuâđđjurddi "pannvuõiggmiõllsažvuõđi mottmõš" konkreettlaž õndõõttâm-maallân.

Heidi, leäk še tuâjad pääi'k tu'mmjam jiännai pro'sttjõõttmõõžž da pro'sttjummuš tee'mid. Mâid jõõrdak tõin takainalla da jeä'rben tä'st ä'sšõhttvuõđâst?

Heidi Eriksen:

Gu leät pro'sttjöttum, de mii tâ'l šâdd? Älgg-a pro'sttjööttâd, ouddâl gu kooččmõš lij tõi oummui tøn ääi'jest da pääi'kest tuejjuum tuâjain? Mä'htt pro'sttjed da kii pro'sttai? Öhttsallaž pro'sttjööttmõžž ceälkk täujja öhttsažkää'dd öllärvvsaž ooumaž. Tøn sâjja öhttsallašnalla lij vaiggääb čuä'jted kii tøn vääldči vuâstta. Jõs öhttsallaš pro'sttjööttmõš vuäitt kaggâd kriittlaž jurddjid tõi outstõõzz vuâzzlain, keäk jiä toobdest šõddâm vie'rražvuöttân, de öhttsallaš pro'sttjõs eman-i vuäitt tu'sšeed oummui jiöččmie'rrommuž veäl jäänab da šõddeed agstummuž.

Nu't pro'sttjööttmõš gu pro'sttjõs liä tobddmõõžž se'st öö'nni prose'ss, koid kue'skķe persoon outstõõzzin. Tõt, mäid raaukât da mäid pro'sttjed, lij kiddy persoon kiöččlästtmõõžžâst. Öhttsallaš pro'sttjööttmõõžžâst da pro'sttjõõzzâst outstõõzz tobdlmi da tobddmõõžži määhgnallšemvuött vuei'tet si'll'jed da präästeed. Što tõt le'čči vuei'tlvaž, tâ'l tõt öölgat tõt jiânai sagstõöllmõõžž, soojlõsvuõđ da fi'ttjõõzz. Toobdâlm tääu'je'ld šõõddeel rä'jje jâlstoöttmõõžžam da fi'ttjõõzzam vuâmmšekâni da šiõtteep taimmjummsid tõi mie'ldd. Oummu šiöttlõövvâmviökk lij jiijjâsnalla nâann jeälaimaai'limest. Leša šiöttlõövvâmviökk veekk sââ'j jie'llemviöggâst da persoon da outstõõzz ouddnummuž sâjja činlmââvv suõjjled ju'n äärmõõžžâst äärrai. Pro'sttjööttmõš äävad vuei'tlvažvuõđ pu'htted šiöttlõövvâmviögg jâârglâttmõ'sše jie'llemviökksažvuöttân da pro'sttjõs tuejjad tøn. Pro'sttjõs lij pue'reei prose'ss, ko'st ooumaž peäss mue'kķest meädda. Pro'sttjõs ij šõõdd tâ'lles, pâi tõt vuäitt lee'd jo-ba jee'resäiggsaž prose'ss pro'sttjööttmõõžžâst.

Piisp Samuel Salmi kuõskteei pro'sttjööttmõõžž vaa'ldi sää'mõhttsažkää'dd vuâstta ee'jjest 2012. Pro'sttjööttmõš äävii tâ'l sââ'j pro'sttjõ'sse määhgnain sä'mmlain. Mu'st da mänggsin, nu't jõõrdam, što tõt prose'ss jättji čähčča 2022 maddu ruökkmõõžž öhttvuõđâst tuu öhttnee'l tõõzz piisp Samuel Salmi pro'sttjööttmõ'sše piisp Jukka - lääi ee'kķed piisp Samuel Salmi pro'sttjööttmõõžžâst. Ceerkav pro'sttjööttmõš öölgiti määhngaid puölvvõöggid, čue'ttee'jj da vee'zz öhttsažkää'dd fi'ttjõsmuttâz. Možât-i pro'sttjõs puölvvõöggâst nobba lij hiälpaab da kie'ppääb, poka tää'ssteädd lij östtum.

Pro'sttjummuš lij prose'ss, kää'tt ij puuđ tõõzz, što vuäžžat pro'sttjõõzz le'be jeä't uu'd pro'sttjõõzz. Tõt lij jie'llem pi'stti prose'ss, vaalšummuš, koon tuejjeet ä'pet o'ddest. Pro'sttjõs ij miärkat vie'rrvuõđi väjldâttmõõžž, pâi tõi tobdstummuž da haal ouddned fi'ttjõõzz ärra.

Jukka Keskitalo:

Erva, ton leäk ceerkav sää'mtuâj piisar da sää'mpapp. Sä'mmla ceerkvest -ha'ñkķõõzz teolooglaž vuâđ nu'bben vuälvuöttân lij sää'm jiöglvažvuõ'tte se'st öö'nni "skiänki prääkjummuš". Ee'jjest 2022 ekumeenlaž pââ'zztem-mää'tkest Roomast vasttõs leäi Oulu aa'rhelkää'ddest da vaalšiiim tee'mmen alggmeer da ceerkav kōskkvuõđ. Tiõ'dim, što tät ä'sš keäss paavi miöl da öhtad ceerkveem. Paav Franciscus privattvuâsttavä'lddempääi'kest tuõ'ttem saaggâst su'nne, što jiiijan mo'lidva lij, što Lää'dd evanķeel-luteerlaž ceerkav muâđ le'čči veäl jäänab še sää'm-meer muâđ. Mâkam jurddjid tät kartt ceerkvest, ko'st liä sää'm-muâđ, Erva, tu'st căunn? Mâkam skiänkid sää'm jiöglvažvuött vuäitt u'vded vee'zz ceerkva?

Erva Niittyvuopio:

Kõõččmõš põhtt mu'nne miõ'lle sää'm puä'resoummu, keän muâđain kuâsttai jiõllum jie'llem räämmivui'm da pe'ccleezvui'm. Muâđ liâ kuuitâg mooččâd, liâ pei'vvõõvvâm da čâ'lm čue'vve räämmast. Čõõ'lmin kuâsttai rääuh da väimmpaakkâsvuõtt, jiõllum jie'llem šõddeem jeä'rmmvuõtt. Čõõ'lmi čuõvmmõõžžâst kuâsttai še tuäivv da na'ddjõs, tõk mâta sârnna, što puk jä'rjstâ'vve. Nâkam muâđaid täättcip vuei'nned še mij ceerkvest. Muâđ, kooi seännum kicstõõggâst kuâsttje'či fi'ttjõs da äärvouddmõš määngkulttuurlažvuõđ da määngkiõllsažvuõđ ärra.

Vuâspå'd, koon muâđaid vuei'nnep nuu'bbin, jijsteen da vee'zz jânnamkââ'ddest, lij ouddam mi'jjid ââ'br da piõgg, gu še pei'vvpaašt. Tâ'vv luâtt lij mäттаam mi'jjid ci'sttjed nuu'bbeen, leša jeä'rben še luâđ, arggie'llem uu'di. Leä'p mättjam kuvddled, kõõččâd låå'v da blouslõõvvâd luâđast vuäžžam skîâᅇkid. Tâ'st kirrsaž maai'lm ääi'jest ceerkav vuäitči še mättjed ärsted da kuvddled. Arggpeei'v kriistlažvuõtt ij õõlgât jõnn saaggid, ij-ga tue'sšes lå'ppõõzzid, pâi aarg uu'cces tuâjaid, kooi õhttvuõ'tte peittlâätt jõnn blouslõs.

Piisp Jukka, evanġe'liuumâst Isõs säärnai tuõđi nâänn profeettlaž saa'nid. Mä'htt Isõõzz čuõjtõs vuäitči mottjed tuõttvuõttân jijjâs ceerkvest juu'rdeen jeä'rben mi'jjid sä'mmlaid?

Jukka Keskitalo:

Erva, muu miõlâst ton jiõčč ju'n va'steeķ tån kõõččmõ'sše šuure'ld. Jeät taarbâž ni mâid pâ'jjsaa'nid, pâi aarg aa'sšid da laau'kid. Jõõrdam, što tõk vuei'tte lee'd tõk profeetallaž uu'cces tuâj samai tån pooddâst; Sää'm-meer õõutverddsažvuõđ ceerkvest ouu'deei tuâj.

Smiõttam še, što profeetallaš fi'ttjõs ceerkvest tån pooddâst le'čči kuvddled kovveem jeä'rmmvuõđ, kââ'tt Sää'm-meeru lij nârrjam, gu tõt lij čue'ttee'jj jeällam õõldâsvuârrvaiktõõžžâst lää'des aarktlaž luâđain. Tât lij samai rä'tkķeei, gu ceerkven smiõttâp tõn, mâid jânnamkââ'dd šõddummuš da varjjlummuš da ekolooglaž jie'llemnää'll vue'jjest miârkte. Tõ'st õhtt ouddmiârkk skîâᅇkin, koid sää'm kriistlažvuõtt da teologia vuei'tte u'vdded ceerkva.

Evanġe'liuum rämmsaakk Isõõzz suävtõstuâjast da pââjaskaggõõttmõõžžâst lij nu't tää'rķes ä'sš, što mij puk kai'bbjep tõn da mee'st lij vuõiggâdvuõtt kuullâd tõn še jijjâs jie'nnkiõlin. Lij jõnn skîâᅇkk vuäžžad čõõ'lmid risttâd da õlmeed åâsk čâđđam kiõlin, da jijjâs kulttuur naa'lin. Tuõivvjen da mo'lidvan lij, što vuei'nnep tån čuäjtõõzz pue'ttiäi'jest teäuddjeen še sää'm-meer beä'lñn.